

МАРІЯ КИРИЛА,
ОЛЬГА КВАЛЬЧУК-ШЕВЧУК

БІБЛІЙНІ РОСЛИНИ

Що таке біблійна ботаніка?

Від самого початку свого існування людство нерозривно пов'язане з рослинами. Еволюційна теорія говорить про те, що рослини виникли ще задовго до появи людини. Не суперечить цьому і жодна зі світових релігій. За біблійними переказами, рослини є частиною творчого акту Господа і були створені ним ще до появи первісних людей. „Бог сказав: „Нехай земля зростить рослини: траву, що розсіває насіння, і плодове дерева, що родять плоди з насінням, за їхнім родом на землі“. І так сталося. І вивела земля з себе рослини: траву, що розсіває насіння за своїм родом, і дерева, що родять плоди з насінням у них, за їхнім родом. І побачив Бог, що воно добре. І був вечір і був ранок – день третій“ (Буття, 1, 11–13). Так Біблія пояснює виникнення рослин. Рослини, що згадуються на сторінках Біблії, називають біблійними. Вивченням таких видів рослин займається наука –

біблійна ботаніка.

Значення біблійної ботаніки

Впродовж багатьох століть вчені з різних країн світу досліджують біблійні рослини, адже Святе Письмо дає нам цінний матеріал для узагальнення наших знань про флору та рослинність значної частини земної кулі за великий проміжок часу (багато тисяч років до нашої ери). Читаючи Біблію ми можемо зрозуміти способи ведення сільського господарства, отримати знання про асортимент рослин, які культивували жителі Сходу у той час.

Знання про біблійні рослини доповнюють та підтверджують реальність тих чи інших подій та явищ, описаних у Святому Письмі, а тому такі дослідження викликають інтерес і у богословів.

Рослини є частиною біблійних сцен, починаючи від Старого Завіту. Вони є надзвичайно цікавими з огляду на багатство символіки, адже згадуючи про ту чи іншу рослину, Біблія наділяє її певною символікою. Треба зауважити, що дуже часто ця символіка відображає окремі структурно-біологічні особливості рослин. Більшість символів перейшли у Біблію з давніших часів, багато з них перегукуються з міфами стародавніх народів, що є цілком закономірним.

Таким чином, знання про біблійні рослини мають надзвичайно важливе значення для різних галузей наук (історії, міфології, релігії, палеонтології, ботаніки тощо) і, безумовно, є цікавими для широкого кола людей.

Карл Лінней

Monandria.

Diandria.

Triandria.

Олаф Цельсій

Історія вивчення біблійних рослин

Ідентифікація біблійних рослин не є легкою справою. До проблем біблійної ботаніки вчені звернулися ще у XVIII столітті. Автором однієї з перших праць був богослов Олаф Цельсій (1670- 1756), професор Упсальського університету, один з засновників товариства наук в Упсалі. Трохи пізніше на прохання шведського короля Карл Лінней опрацював ідентифікаційний список тварин та рослин з книги Буття.

Однак основні праці вийшли друком у XX столітті. Це були переважно публікації дослідників, богословів та ботаніків, на Заході (в Італії, Франції, Польщі, Ізраїлі тощо).

В Україні публікації на тему біблійної ботаніки практично відсутні. Лише в останні десятиріччя видано кілька публікацій.

Lugd. bat: 1736 G.D. EHRET. Palat-Heidelberg

fecit & edidit

Класифікація біблійних рослин

На сторінках Святого Письма фігурують назви приблизно 110-ти видів рослин, а згадуються вони в Біблії понад 650 разів. Біблійні рослини поділяють на такі групи:

- сім основних рослин Біблії;
- дерева і кущі;
- ароматичні;
- лікарські;
- біблійні квіткові рослини;
- ужиткові;
- тернисті;
- водноболотні;
- пустельні рослини.

Такий поділ є досить умовним, оскільки одну й ту ж рослину можна одночасно віднести до всіх перелічених груп.

Багато рослин у Біблії мають власні назви, а тому їхня ідентифікація не складає великих труднощів. Це стосується, зокрема, семи видів рослин, що мали визначальне значення у повсякденному житті біблійних людей: оливкового дерева, смоківниці, гранату, винограду, фінікової пальми, пшениці, ячменю.

Значно складнішими є випадки, коли для однієї рослини з'являється кілька

Гранатове дерево
(*Punica granatum L.*)

окреслень (описів) чи назв або коли рослини згадані у Біблії під загальними назвами (польові чи весняні квіти, збіжжя, зернові тощо). Рекордсменами тут є тернисті рослини. На сьогодні вчені ідентифікують у цій групі від 60 до 200 різних видів рослин.

Проблеми ідентифікації тієї чи іншої рослини можуть бути пов'язані з труднощами перекладу біблійних текстів на інші мови. Так, кукіль у відомій притчі про бур'ян (Матей, 13, 24–30) є насправді пажитницею п'янкою, чи дурійкою. А непорозуміння виникло через те, що різні перекладачі біблійних текстів знаходили у своїх регіонах найбільш надокучливий бур'ян і не переймалися коректністю перекладу, акцентуючи на емоційному забарвленні фрагменту.

Таким чином, проблеми ідентифікації та класифікації біблійних рослин потребують ще багато праці, зважаючи на специфіку досліджень, у яких повинні брати спільну участь науковці різних галузей (богослови, мовознавці, ботаніки, історики тощо).

Біблійні сади та колекції біблійних рослин

В останні десятиліття надзвичайно популярними у світі стали біблійні сади, колекції біблійних рослин тощо. Особливо поширені вони у Австралії, Південній Африці, Великобританії, Голландії, Італії, Ізраїлі, Канаді, Польщі, США. Ось перелік найвідоміших з них: Гетсиманський сад, Біблійний ландшафтний заказник „Неот Кдумім“, Елгінський кафедральний біблійний сад у Шотландії, Біблійний ботанічний сад „Родеф Шалом“ (США), Біблійний сад у м. Варшава (США), Райський сад у Празі, Біблійний сад університету Сейнан Гакуїн у містечку Фукуока (Японія), Біблійний сад у центрі Християнова і культури в Бартоні (Австралія), Біблійний сад у місті Прошовіце (Польща). Біблійні діснейленди, яких у світі є декілька, пропонують для огляду відвідувачів картини з життя біблійних персонажів, а найбільший з них знаходиться у Буенос-Айресі (Аргентина).

Колекції біблійних рослин популярні і в Україні, де їх закладають переважно у Ботанічних садах (Львів, Київ).

Основним завданням біблійних садів є колекціонування рослин, про які згадує Біблія. Окремі з них (Неот Кдумім в Ізраїлі) є базою для проведення наукових досліджень над біблійними рослинами. Сад в Елгін (Шотландія) додатковим завданням має вирощування та розмноження біблійних рослин. Дуже часто біблійні сади розміщують при сакральних об'єктах, церквах, костелах, закладають їх у Ботанічних садах (Єрусалим, Гамбург, Краків), а також у великих парках (США). У окремих біблійних садах будують вівтарі, при яких здійснюють богослужіння.

У біблійних садах кожна рослина має табличку з назвою, а також з цитатою зі Святого Письма. Така презентація дозволяє читати біблійні тексти у контакті з живими об'єктами. Рослини часто групують так, щоб якнайкраще ілюструвати той чи інший фрагмент з Біблії, наприклад, гірчиця, посаджена біля шовковиці, добре висвітлює зміст та ідею Ісусової притчі з Євангелія від Луки (Лука, 17, 6).

Візуально людина сприймає до 85 % інформації, а тому презентація у колекціях біблійних рослин допомагає краще зрозуміти та запам'ятати сенс символічних текстів Святого Письма.

Виставка біблійних рослин.
Ботанічний сад Львівського
НУ ім. Івана Франка.
Червень, 2012

